

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

Problematica Transnistreană în cadrul Dialogului Moldo – German

**Transcriptul emisiunii radiofonice, din 22 mai 2011, realizată de Asociația pentru Politică Externă (APE) în colaborare cu Agenția de știri și analize Imedia și cu asistența Fundației germane Friedrich Ebert Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată la Radioul Vocea Basarabiei în fiecare duminică.*

Principalele teme ale emisiunii:

1. Reluarea negocierilor oficiale in formatul 5+2
2. Rolul UE în identificarea unei soluții pentru depășirea crizei transnistrene
3. Ce se are în vedere prin „Republica Moldova unită”
4. Rolul Germaniei în reglementarea conflictului Transnistrean

Corneliu RUSNAC, moderator IMEDIA: Buna ziua stimați ascultători! Sunt Corneliu Rusnac și vă salut la o nouă serie de emisiuni de Sinteze și Dezbateri pe teme de Politică Externă. Aceste emisiuni sunt realizate cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțate de Fundația Friedrich Ebert.

Invitații noștri de astăzi sunt domnii Victor Chirilă, director executiv al Asociației pentru Politică Externă și Radu Vrabie, director de programe la aceeași asociație. În emisiunea de astăzi vom discuta în special despre problema transnistreană, problemă abordată, de altfel, și în cadrul recentei întrevederi al Premierului Vlad Filat la Berlin cu cancelarul german Angela Merkel. Un comunicat de presă la Guvernul de la Chișinău anunța după întrevederea respectivă că negocierile pe marginea crizei transnistrene întrerupte în 2006 vor fi reluate în luna iunie. Trebuie să înțelegem că principalii actori în problema transnistreană au ajuns la un consens în această privință și cum a fost posibilă acest lucru, domnule Chirilă?

1. Reluarea negocierilor oficiale in formatul 5+2

Victor CHIRILĂ, director executiv al Asociației pentru Politică Externă: Îmi este greu să spun acum că actorii implicați au găsit un consens. Majoritatea actorilor importanți și mă refer aici la Statele Unite ale Americii, Rusia, Uniunea Europeană și, în special, Germania ca reprezentant al Uniunii Europene, susțin ideea reluării cât mai curând posibil al acestor negocieri. La fel și Republica Moldova își dorește reluarea negocierilor fără condiționări prealabile. Lucrul acesta nu este însă împărțit de Tiraspol, dar știm cu toții că Tiraspolul, totuși, este influențabil de Moscova, mai ales, atunci când se dorește foarte mult acest lucru. Fără îndoială, dacă Federația Rusă va depune eforturi necesare am putea să fim martorii reluării negocierilor oficiale în formatul 5+2 in luna iunie.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

Corneliu RUSNAC: Domnule Vrabie?

Radu VRABIE, director de programe al Asociației pentru Politică Externă: Într-adevăr, în ultima perioadă observăm o intensificare a eforturilor internaționale de a soluționa această problemă. Este important că la acest proces s-a alăturat Germania, o țară importantă din cadrul Uniunii Europene. În același timp avem totuși unele rezerve în ceea ce privește rezultatele negocierilor. În primul rând, datorită faptului că Rusia, care aparent susține poziția Republicii Moldova și integritatea sa teritorială, continuă să întărească regimul de la Tiraspol, trimițând semnale duble. Pe de o parte, avem o deschidere, pe de altă parte vine Președintele Comitetului pe Afaceri Externe al Dumei de Stat Kosaciiov și declară că indiferent de rezolvarea conflictului transnistrean nu poate fi vorba de o Republică Moldovă unitară, ceea ce ne dorim noi de altfel. În al doilea rând, vedem lucrurile care se întâmplă la Tiraspol. Săptămâna trecută a avut loc un incident, să spunem așa, în cadrul administrației la Tiraspol, când Vladimir Iastrebceak, reprezentantul politic al Transnistriei în cadrul negocierilor în formatul 5+2, a fost criticat direct de către Vladimir Antiufeev, șeful securității MGB-ului din Transnistria pentru faptul că este prea pro-european. De asemenea, Smirnov a susținut aceasta critică și a dat ordin lui Iastrebceak să fie mult mai cooperant cu securitatea transnistreană, să o informeze despre toate și să coordoneze toți pașii care trebuie să-i facă pe exterior. Acest lucru mă face să cred că în cadrul negocierilor, transnistrenii vor fi foarte atenți în a lua anumite decizii.

Al doilea lucru, care mie mi se pare important, este că rezolvarea conflictului transnistrean încet, încet a devenit o problemă de politică externă să spunem așa. Toate mesajele Republicii Moldova sunt trimise în exterior, iar în interior agenda politică despre conflictul transnistrean auzim destul de rar și în ocazii speciale. Politicienii utilizează limbaj de lemn referitor la Transnistria. Până la urmă, indiferent de înțelegerile marilor actori, noi trebuie să știm pentru noi înșine ce fel de reintegrare ne dorim, care sunt parametrii reintegrării și cum vrem să arate Republica Moldova după reintegrare, pentru că, altfel, riscăm la un moment dat să ne trezim prea departe avansați în anumite procese și să nu fim mulțumiți de ceea ce ne oferă partenerii străini. De aceea, în opinia mea, eu cred, este nevoie de a intensifica dialogul în interiorul țării, un dialog civic, un dialog care să implice mai mulți actori, care să ne ajute să înțelegem ce vrem și cum vrem ca Republica Moldova să arate. Aceste mesaje trebuie transmise în exterior, pentru ca toți partenerii implicați în acest proces să știe limite și parametrii reintegrării acceptați care sunt în concordanță cu voința poporului din Republica Moldova.

Corneliu RUSNAC: Angela Merkel a mai declarat după întrevederea cu Premierul Vlad Filat că Uniunea Europeană poartă răspundere pentru identificarea unei soluții de depășire a crizei transnistrene. Despre ce fel de răspundere credeți că este vorba, domnule Vrabie?

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

2. Rolul UE în identificarea unei soluții pentru depășirea crizei transnistrene

Radu VRABIE: Normal că în momentul în care am devenit vecini nemijlociți ai Uniunii Europene, interesul Uniunii Europene este de a rezolva cât mai repede această problemă, pentru că totuși există un conflict la hotarele Uniunii Europene, care afectează securitatea regională. Cum va fi identificată această soluție, mi-i greu să spun, au apărut mai multe informații precum că ar fi vorba de o anumită federalizare, un fel de Kozak light, un Kozak ușor. Este prematur să spunem acest lucru, cred totuși în bunele intenții ale Uniunii Europene, în același timp ceea ce am spus și în intervenția anterioară trebuie să fim atenți, deoarece cred că chiar dacă în cadrul dialogului ruso-german, anumite noțiuni, inclusiv aceeași noțiune de federalizare, sunt înțelese diferit la Moscova și la Berlin. Cu toate acestea, trebuie să fim conștienți că o decizie se va lua în cadrul Uniunii Europene, nu doar Germania, va fi o decizie comună. De aceea, este foarte important, să stabilim contacte bune cu alte țări din cadrul Uniunii Europene, să ne folosim de expertiza lor, de experiența lor în vederea găsirii unei soluții bune, viabile pentru reglementarea Transnistreană.

Corneliu RUSNAC: Domnule Chirilă?

Victor CHIRILĂ: În 2003 Uniunea Europeană a elaborat și a aprobat o strategie de securitate, iar în baza acestei strategii de securitate, Uniunea Europeană a propus statelor din regiune o Politică Europeană de Vecinătate, iar apoi și inițiativa Parteneriatului Estic. Și strategia de securitate și inițiativele ulterioare au ca scop principal să construiască o zonă de stabilitate și securitate la frontierele Uniunii Europene, fie sudice, fie estice. Desigur, acest lucru presupune o implicare mai mare a Uniunii Europene în modernizarea economică, politică, instituțională, infrastructurală a statelor din Europa de Est, dar și o implicare mai mare a Uniunii Europene în soluționarea problemelor cu care se confruntă securitatea europeană și internațională în aceasta regiune. Printre aceste probleme de securitate regionala se numără și conflictele înghețate, inclusiv conflictul transnistrean. Ultimii 20 de ani au arătat că statele din regiune nu pot singure să rezolve aceste probleme, că ele au un caracter regional, iar Uniunea Europeană, o dată cu extinderea sa spre est, trebuie să-și asume și responsabilități nemijlocite pentru soluționarea. Acest lucru atrage după sine și un rol mult mai activ pentru Uniunea Europeană, un rol mai mare, în special, în raport cu Federația Rusă, care este un actor cardinal, un actor cu interese pe care Moscova le numește privilegiate în aceasta regiune. În ultimii 20 de ani raportul de influențe în Europa de Est s-a schimbat mult, Rusia nu mai este actorul dominant în această regiune, iar Uniunea Europeană și-a mărit considerabil influența sa economică și politică. Desigur aceste schimbări, dictează Uniunii Europene și o mai mare implicare în soluționarea, în tranșarea problemelor moștenite de la fosta Uniunea Sovietică. De aceea, cred că doamna Merkel se referea anume la acest lucru.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

Corneliu RUSNAC: Cancelarul german a mai spus că destinul Republicii Moldova este marcat de conflictul transnistrean pentru care încă nu s-a găsit o soluție. Ea a sublinia că a discutat pe marginea crizei transnistrene cu Președintele rus Dmitri Medvedev, și că a pledat în cadrul acestor discuții pentru identificarea unei soluții care să ducă la reîntregirea Republicii Moldova. Angela Merkel a precizat că această soluție, citez: „ar trebui să asigure o viață mai bună tuturor cetățenilor Republicii Moldova într-o țară unită”. Ce are în vedere Angela Merkel când vorbește despre o Republică Moldova unită, același lucru pe care îl are Chișinăul, Domnule Chirilă?

3. Ce se are în vedere prin „Republica Moldova unită”

Victor CHIRILĂ: Consider că Uniunea Europeană și Germania susțin dorința noastră de a reintegra regiunea transnistreană în Republica Moldova, de a o reintegra economic, politic, de a crea un spațiu unic economic, un spațiu unic vamal, fiscal, etc. Deocamdată Uniunea Europeană nu are o viziune clară cum ar trebui să se producă acest lucru, nu are o viziune clară asupra formulei instituționale pe care ar trebui să se bazeze viitoarea reintegrare. Nici Statele Unite ale Americii nu au o viziune structurată. O viziune mai clară vine din partea Moscovei care insistă în continuare pe Memorandumul Kozak. Discuțiile în prezent se duc intens, să-i spunem, între Moscova și Berlin și se pare că Federația Rusă în anumite privințe are mai mult succes decât noi în ași promova anumite elemente ale viitoarei configurații instituționale. Și acest lucru ar trebui să atragă atenția diplomaților noștri și politicienilor noștri. Există anumite principii la care noi trebuie să ținem și aceste principii sunt incorporate în legea din 2005 cu privire la statutul special al raioanelor de est. Ne place sau nu ne place, această lege a fost votată în unanimitate de către toți deputații Parlamentului, această lege trasează obiectivele dar și metodologia atingerii lor. Prin urmare, sunt de părerea că negocierile care urmează să fie lansate oficial între Tiraspol și Chișinău, trebuie să negocieze în pachet, democratizarea, demilitarizarea și formula de reintegrare a Transnistriei în Republica Moldova. Nu sunt de acord de exemplu când se argumentează de unii oficiali europeni că această lege condiționează lansarea negocierilor de democratizarea și demilitarizarea regiunii. Eu aș recomanda diplomaților și politicienilor să citească încă o dată atent această lege și vor vedea că legea spune clar: negocierile trebuie să se poarte pentru a democratiza, demilitariza și, inclusiv, a oferi un statut special regiunii transnistrene. Nu văd nici o condiționare din partea noastră. În schimb, vedem condiționări permanente din partea Tiraspolului. De altfel, așa zisele consultări neoficiale au fost transformate de Tiraspol în negocierea unor cedări importante din partea Republicii Moldova care să satisfacă noțiunea de egalitatea în drept a regiunii transnistrene cu Republica Moldova. Ori acest lucru este inadmisibil, pentru că din momentul în care vor fi consimțite astfel de cedări, noi vom pecetlui viitoarea formulă instituțională de reintegrare a regiunii, chiar înainte de a începe negocierile oficiale.

Corneliu RUSNAC: Domnule Vrabie?

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

Radu VRABIE: Ca să înțelegem dacă Germania are același punct de vedere ca și Chișinăul, trebuie să înțelegem ce își dorește Chișinăul. Într-adevăr, în momentul de față poziția oficială a Republicii Moldova este Legea din 2005, o lege votată, cum a spus domnul Chirilă, în unanimitate, o lege care trasează o anumită consecutivitate. Însă, totuși, este o lege venită pe fundalul unei încercări în 2005 a Partidului Comuniștilor de a avea o relație bună cu opoziția, o lege pe anumite aspecte cu un caracter declarativ. Dar iarăși, ne place sau nu ne place, asta este cadrul legal în care noi trebuie să acționăm. Cu toate acestea, cred că acum Republica Moldova are nevoie de o reexaminare, de o elaborarea a unei strategii și mai minuțioasă decât este Legea din 2005, cu pași concreți, cu rezultate, cu așteptări concrete, pentru că există anumite voci care menționează faptul că Legea din 2005 deja este expirată sau că creează anumite impedimente în obținerea unor compromisuri între Chișinău și Tiraspol. Da, poate pentru unii oficiali europeni cuvântul federalizare nu trezește îngrijorare. În același timp, uitându-ne la natura relațiilor între Chișinău și Tiraspol, putem observa că federalizarea este înțeleasă diferit în regiunea transnistreană decât în Germania. De fapt prin federalizare, Tiraspolul își dorește mai degrabă să se îndepărteze, decât să se apropie de Chișinău. De aceea, în acest moment este nevoie așa cum am spus, de o elaborarea a unei strategii care va reprezenta poziția Republicii Moldova, care va trasa linia roșie peste care Chișinăul nu va trece. Pe parcursul anilor de negocieri mereu am sperat că ne vom angaja în negocieri, iar pe urmă va veni și rezultatul scontat. Din nefericire, însă, am avut rezultate proaste. Acum ar trebui să nu repetăm aceeași greșală, să nu punem carul înaintea boilor, ci să ne stabilim foarte clar prioritățile, dorințele, posibilitățile și această strategie trebuie promovată în capitalele europene. Atât timp cât nu avem această poziție, diplomația rusă are șanse să-și promoveze punctul lor de vedere care este apropiat de Memorandumul Kozak.

Victor CHIRILĂ: Eu sunt adeptul unei strategii de reintegrare a Transnistriei, dar nu sunt adeptul unei strategii care ar pune sub semnul întrebării acele principii și obiective care sunt fixate în Legea din 2005. Eu înțeleg de ce nu este mulțumită Moscova, pentru că acea Lege presupune retragerea necondiționată a trupelor sale din regiune, pentru că acea Lege presupune demilitarizarea regiunii transnistrene și mă refer aici și la forțele paramilitare din această regiune care numeric sunt mai mari decât întreg contingentul rus. Nu cred că această strategie ar trebui să revizuiască principiile și obiectivele acestei legi, dimpotrivă, această strategie trebuie să pornească de la respectiva lege, să o dezvolte și nicidecum să-i schimbe esența și consecutivitatea acțiunilor. Mai mult decât atât, această lege, întrunește consensul politic al clasei politice de la Chișinău și dacă noi punem sub semnul întrebării consensul politic care cu greu a fost atins asupra modului de soluționare a problemei transnistrene, atunci ne va fi greu în viitor să mai ajungem la o astfel de armonie. Chiar dacă unora deja începe să nu le placă, este periculos să revizuim această lege, este practic contraindicat să facem acest lucru, mai ales că Legea oferă ceea ce toată lumea își dorește, un statut special pentru regiunea transnistreană.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

Corneliu RUSNAC: Totuși, cât de important este rolul Germaniei în reglementarea conflictului transnistrean ținând cont de faptul că această țară nu participă direct la negocierile în formatul 5+2, iar Uniunea Europeană în cadrul acestui format are doar statut de observator, domnule Vrabie?

4. Rolul Germaniei în reglementarea conflictului Transnistrean

Radu VRABIE: Bineînțeles, aportul Germaniei este unul considerabil în cadrul Uniunii Europene. Uniunea Europeană joacă un rol tot mai mare în regiunea transnistreană și mă refer aici în special la sprijinul financiar pe care îl acordă Republicii Moldova, inclusiv regiunii transnistrene care trece printr-o criză economică foarte mare. În același timp, Uniunii Europene și implicit al UE ar putea crește dacă asistența acordată regiunii transnistrene va fi egală cu cea oferită de Rusia și va fi formulată într-un pachet unic cu condiționări clar definite. În același timp, eu cred că Uniunea Europeană ar trebui să-și asume un rol mai mare decât cel de observator în cadrul negocierilor 5+2. Republica Moldova a făcut o astfel de propunere, iar actualmente se duc discuții. Personal, cred că Uniunea Europeană trebuie să exercite un rol important, un rol de mediator cu drepturi depline pentru a putea avea o contribuție reală sau semnificativă în procesul de reglementare.

Corneliu RUSNAC: Domnule Chirilă?

Victor CHIRILĂ: Sunt de acord că Uniunea Europeană trebuie să aibă un rol mult mai pronunțat, mult mai important decât îl are acum în soluționarea problemei transnistrene. Da, Uniunea Europeană și-a mărit prezența în regiunea transnistreană în ultimii 6 ani, dar nu este de ajuns. În ciuda acestor progrese pe care le-a înregistrat Uniunea Europeană, împreună cu Republica Moldova, Bruxellesul nu și-a creat niște pârgii reale de influență în regiune. În continuare, pentru a exercita influență asupra regimului de la Tiraspol, UE apelează la Moscova, pentru că doar Moscova are greutate are greutate la Tiraspol. Aceste exerciții, aceste negocieri cu privire la reluarea negocierilor în formatul 5+2 este o dovadă clară a celor spuse de mine. Uniunea Europeană mizează pe Moscova ca să fie reluate cât mai curând posibil negocierile oficiale și speră că acest lucru se va întâmpla în iunie. Deși, iarăși, Tiraspolul este foarte imprezibil și ar putea din nou crea diferite obstacole și alte probleme artificiale ca să submineze reluarea negocierilor formale.

Uniunea Europeană dacă dorește într-adevăr să fie auzită, ascultată și respectată în regiune, ea trebuie să se gândească foarte atent, foarte serios cum ar trebui să-și mărească prezența fizică în Transnistria. Și, în opinia mea, Uniunea Europeană ar trebuie să ceară un statut egal cu al Rusiei, de mediator și de garant al viitoarei soluții pentru conflictul transnistrean. Acest statut îi va permite Uniunii Europene să fie mult mai asertivă, hotărâtă atunci când se discută probleme ce țin de democratizare, pentru că statutul de

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 50, din 22.05.2011

garant și de mediator ar da posibilitatea să intervină în discuții ce țin de reformele din această regiune, să tranșeze probleme delicate ce țin de respectarea drepturilor omului. Acest statut îi va permite Uniunii Europene să se implice, inclusiv, în chestiuni legate de zona de securitate. Deocamdată Uniunea Europeană nu are nici un drept să intervină acolo, ori anume în această zonă de securitate se întâmplă lucruri îngrijorătoare. De exemplu, Tiraspolul își întărește forțele armate și încalcă sfidător drepturile omului în special ale locuitorilor din localitățile ce se află sub jurisdicția Republicii Moldova. În această zonă se creează diferite puncte de control de către diferite servicii vamale și milițienești ale regimului. Ori acest lucru duce la încordarea situației, o încordare care poate da peste cap orice agendă de negocieri. Uniunea Europeană este surdă, este mută pentru că nu are nici un drept legal și nici instrumente politice să se implice.

Plus la aceasta, Uniunea Europeană are un pachet de asistență pentru regiunea transnistreană, dar acest pachet este unul nesemnificativ în comparație cu asistența pe care o acordă Tiraspolului Federația Rusă. Totodată, modul în care este livrată această asistență, face ca ea să nu fie sesizată de cetățenii noștri din regiunea transnistreană. De aceea, este nevoie ca Uniunea Europeană să elaboreze un pachet impunător care să fie cel puțin egal cu asistența pe care o oferă Rusia regiunii transnistrene, un pachet care să fie condiționat așa cum a spus și colegul meu, de respectarea unor principii democratice, valori democratice, de democratizarea acestei regiuni, de respectarea drepturilor fundamentale ale omului. Numai astfel, asistența acordată de UE va fi sesizată și de oamenii simpli, precum și de acea parte a grupărilor politice și de afaceri din regiune care își doresc o mai mare deschidere în raport cu Republica Moldova și Uniunea Europeană. Incapacitatea lui Smirnov și a regimului de a beneficia de această asistență și de respecta principiile impuse, vor crea volens-nolens o anumită presiune asupra lor. De asemenea, cred că este timpul ca Uniunea Europeană să folosească instrumente de coerciție asupra regimului, atunci când e cazul. Nu este o scuză faptul când ni se spune că noi nu avem instrumente de influență. Uniunea Europeană are multe instrumente de influență asupra regiunii. Cel puțin 50% din comerțul produselor din regiunea transnistreană sunt exportate pe piața Uniunii Europene, energia electrică produsă la stația de la Cuciurgan este exportată în statele Uniunii Europene. De asemenea, locuitorii din regiune vor să călătorească liber inclusiv în Uniunea Europeană. Sunt o mulțime de lucruri care pot fi folosite pentru ați exercita prezența, a-ți proiecta propria putere politică în această regiune. Ori, nu se face destul, nu este voință și nu este determinare în acest sens.

Corneliu RUSNAC: Spre regret, timpul rezervat emisiunii noastre a expirat. Eu vă mulțumesc foarte mult pentru prezența la acest program. Stimaiți ascultători, sunt Corneliu Rusnac și vă reamintesc că ați ascultat o emisiune de discuții pe teme de politică externă realizată cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțată de Fundația Friedrich Ebert. Pe curând!